

EVALUATIE BEHEER DAMHERTEN ZEELAND

Periode 2020 - 2023

Een kwantitatieve en
kwalitatieve evaluatie van het
beheer op Walcheren,
Schouwen en De Haringvreter
Rik Schoon

NATUURLIJK

FAUNA - ADVIES

Documentatiepagina

Opdrachtgever: Faunabeheereenheid Zeeland

Status rapport: definitief en aangeboden aan opdrachtgever

Uitvoering: Rik Schoon, Natuurlijk! fauna-advies

Trefwoorden: Faunabeheerplan damherten 2020-2025, populatiebeheer, wilde hoefdieren.

Natuurlijk! Fauna-advies is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurlijk! Fauna-advies. Opdrachtgever vrijwaart Natuurlijk! Fauna-advies voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurlijk! Fauna-advies

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven genoemd en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven genoemd en Natuurlijk! Fauna-advies, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

Leeswijzer	4
1 Het beheerplan Damhert 2020-2025	5
2 De kwantitatieve evaluatie.....	6
2.1 <i>Walcheren</i>	6
2.1.1 De populatieontwikkeling voor Walcheren	6
2.1.2 De verkeersveiligheid op Walcheren	7
2.1.3 De landbouwschade op Walcheren.....	8
2.1.4 Het gepleegde afschot op Walcheren	9
2.1.5 Conclusie Walcheren	11
2.2 <i>De Kop van Schouwen</i>	12
2.2.1 De populatieontwikkeling op Schouwen	12
2.2.2 De verkeersveiligheid op Schouwen.....	13
2.2.3 De landbouwschade op Schouwen	13
2.2.4 Het gepleegde afschot op Schouwen	14
2.2.5 Conclusie Schouwen	16
2.3 <i>De Haringvreter</i>	17
2.3.1 De populatie-ontwikkeling op de Haringvreter	17
2.3.2 De verkeersveiligheid op de Haringvreter	17
2.3.3 De landbouwschade op de Haringvreter	17
2.3.4 Het gepleegde afschot op de Haringvreter	18
2.3.5 Conclusie de haringvreter	19
2.4 <i>overig gebied</i>	20
3 De kwalitatieve evaluatie	21
3.1 <i>De betrokken uitvoerders op Schouwen</i>	21
3.2 <i>De betrokken uitvoerders op Walcheren</i>	22
3.3 <i>De uitvoerder van de Haringvreter</i>	23
4 Conclusies	25
5 Advies	26
5.1 <i>Schouwen</i>	26
5.2 <i>Walcheren</i>	26
5.3 <i>De Haringvreter</i>	26

Leeswijzer

In het faunabeheerplan Damhert 2020 - 2025 Zeeland staat het voorgenomen beheer van het damhert beschreven voor de periode 2020 – 2025.

In de voorliggende evaluatie is beoordeeld hoe dit beheer is uitgevoerd, wat de resultaten zijn en of de doelen zijn behaald.

In hoofdstuk 1 is beschreven wat de doelen uit het beheerplan waren.

Om te evalueren of het beheer in overeenstemming is met de doelen is allereerst een kwantitatieve evaluatie uitgevoerd aan de hand van de gegevens die door de FBE Zeeland zijn verstrekt. Daar waar toepasselijk zijn cijferreeksen ook statistisch doorgerekend met het programma XLStat. De kwantitatieve evaluatie is beschreven in hoofdstuk 2.

Naast de numerieke evaluatie heeft er ook een kwalitatieve evaluatie plaats gevonden aan de hand van interviews met stakeholders. Deze evaluatie is beschreven in hoofdstuk 3.

Tenslotte volgen in hoofdstuk 4 de conclusies en is hoofdstuk 5 geweid aan een advies over hoe nu eventueel verder op basis van de evaluatie.

Met de termen Schouwen en Walcheren wordt het werkgebied van de WBE Schouwen en de WBE Walcheren bedoeld.

1 Het beheerplan Damhert 2020-2025

In het Faunabeheerplan Damhert 2020-2025 Zeeland (hierna: het beheerplan) is beschreven hoe het beheer van het damhert voor de periode 2020-2025 is vormgegeven.

Het betreft het beheer van een drietal populaties: de Manteling van Walcheren, de Kop van Schouwen en het eiland de Haringvreter.

Er is sprake van een drietal primaire- en een drietal secundaire doelstellingen:

- Primair het tegengaan en voorkomen dat de instandhoudings- en beheerdoelstellingen niet worden gehaald of verslechteren,
- Terugdringen van het aantal verkeersaanrijdingen met het damhert, en
- Beperken van onnodig lijden
- Secundair betreft het een consolideren van het lage niveau van landbouwschade,
- Tegengaan van een verder verbreiding van de soort in de provincie, en
- Het voorkomen en bepreken van onnodig lijden van zieke en/of gebrekkige dieren.

Voor de drie gebieden zijn streefstanden vastgesteld: 80 dieren voor de Manteling van Walcheren, 325 dieren voor de Kop van Schouwen, en 150 dieren voor de Haringvreter. Het randgebied om de natuurgebieden is in de provinciale omgevingsverordening benoemd als voorkeurszone. Het faunabeheerplan kent deze indeling verder niet. Buiten deze gebieden geldt een nulstand beleid.

Het benodigde afschot wordt berekend aan de hand van de getelde voorjaarsstanden, de geregistreerde wildaanrijdingen en de te verwachten mortaliteit. Het benodigde afschot wordt jaarlijks berekend.

Voor heel Walcheren, het westelijk deel van Schouwen-Duiveland en het westelijk deel van Noord-Beveland geldt vrijstelling conform de Omgevingsverordening Zeeland 2018. Voor de rest van Schouwen-Duiveland, Noord-Beveland en westelijk Zuid-Beveland (tot het kanaal door Beveland) zou ontheffing op basis van een nulstand worden aangevraagd, en voor de Haringvreter is ontheffing aangevraagd voor populatiebeheer.

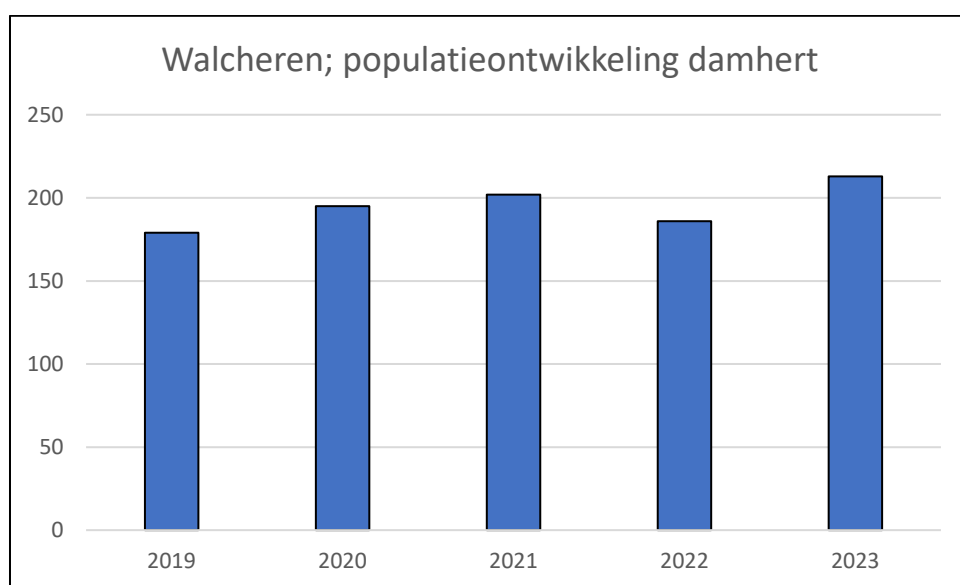
Daarnaast maken de WBE's jaarlijks een werkplan waarin wordt beschreven op welke wijze jaarlijks invulling wordt gegeven aan de te bereiken streefstanden binnen de gebieden. Deze werkplannen worden jaarlijks door de FBE goedgekeurd en ter kennisgeving gezonden aan de provincie Zeeland en de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD).

2 De kwantitatieve evaluatie

2.1 Walcheren

2.1.1 De populatieontwikkeling voor Walcheren

De populatie damherten op de Manteling van Walcheren is niet teruggebracht tot de gewenste streefstand van 80 dieren. In 2023 was de getelde¹ populatie dieren minimaal 213 dieren groot (zie fig. 1). Bovendien een schijnbare populatie-teruggang in 2022 is de populatie steeds groeiende.

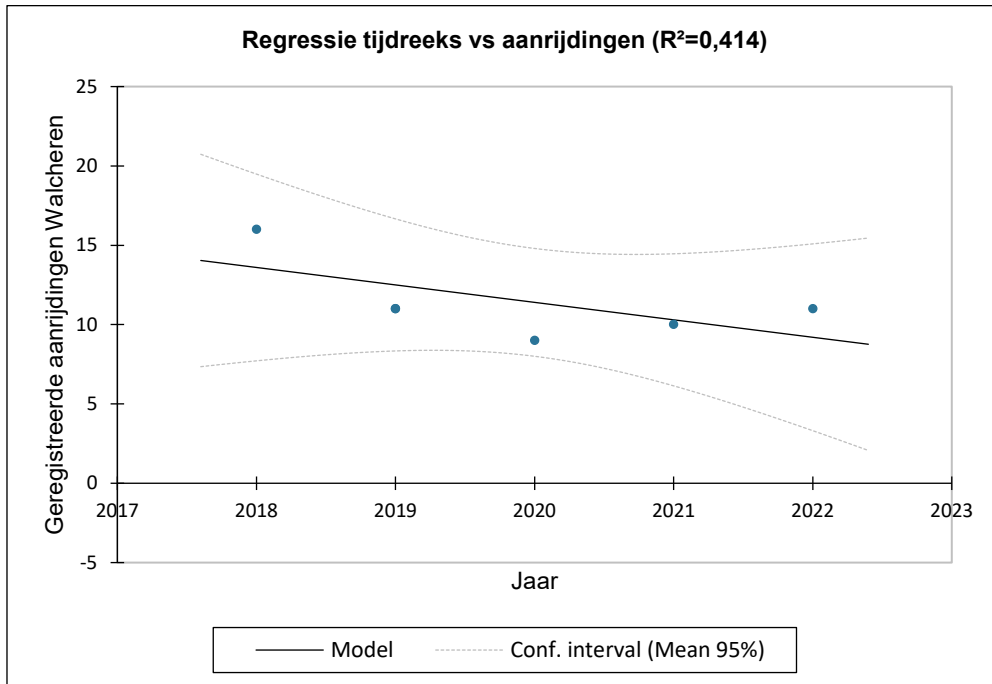
Figuur 1; De populatieontwikkeling van het damhert in het werkgebied van de WBE Walcheren

---

¹ In de volksmond wordt de term “telling” gebruikt. Vanwege het feit dat dit echter alleen een zo goed als mogelijke benadering van de werkelijke stand is, wordt hiervoor in de wetenschappelijke literatuur de term “schatting” gebruikt. In deze evaluatie wordt hiervoor toch de in de volksmond gebruikelijke term “telling” gebruikt.

2.1.2 De verkeersveiligheid op Walcheren

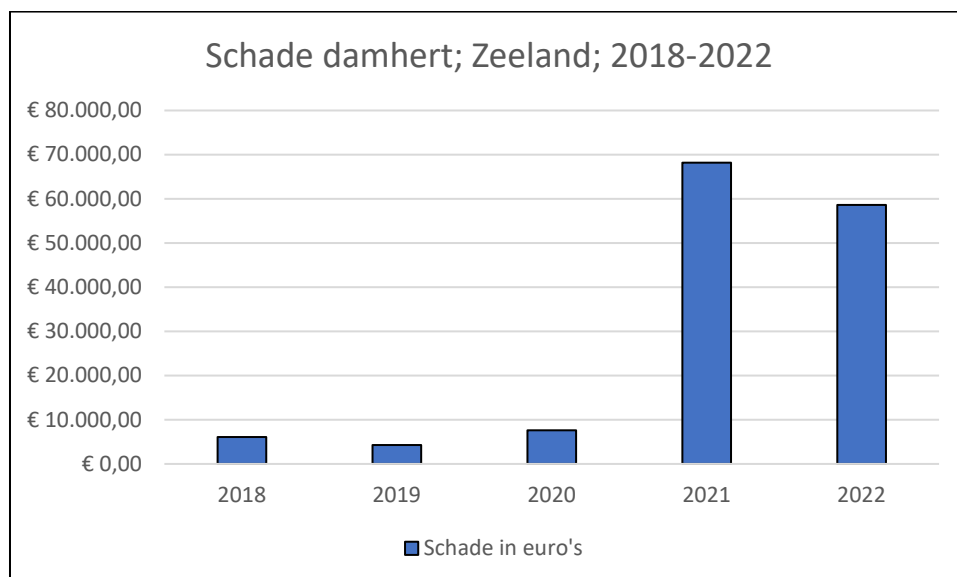
Op Walcheren ligt het aantal geregistreerde aanrijdingen op een gemiddelde van ruim 11 wildaanrijdingen met damherten per jaar (gemiddeld 6% van de geschatte populatie is betrokken bij een wildaanrijding). De trend lijkt afnemend (zie fig. 2), maar deze afname is statistisch niet significant ($p=0,241$). Er moet dus uit worden gegaan van een gelijkblijvende trend (d.w.z.: geen groei en geen krimp).

Figuur 2; Het gepleegde afschot over de periode 2017 - 2022. De getrokken lijn is de regressielijn; de gestippelde lijnen geven het betrouwbaarheidsinterval rond de regressielijn weer.

2.1.3 De landbouwschade op Walcheren

Walcheren is tot op heden het enige gebiedsdeel in de provincie Zeeland dat belangrijke schade door damherten aan de landbouw kent. Deze schade is niet afgenomen zoals de bedoeling was, maar juist toegenomen (zie fig. 3). Het gaat hierbij om 21 meldingen voor de periode 2018 – 2022).

Figuur 3; Getaxeerde landbouwschade door het damhert voor de periode 2018 - 2022

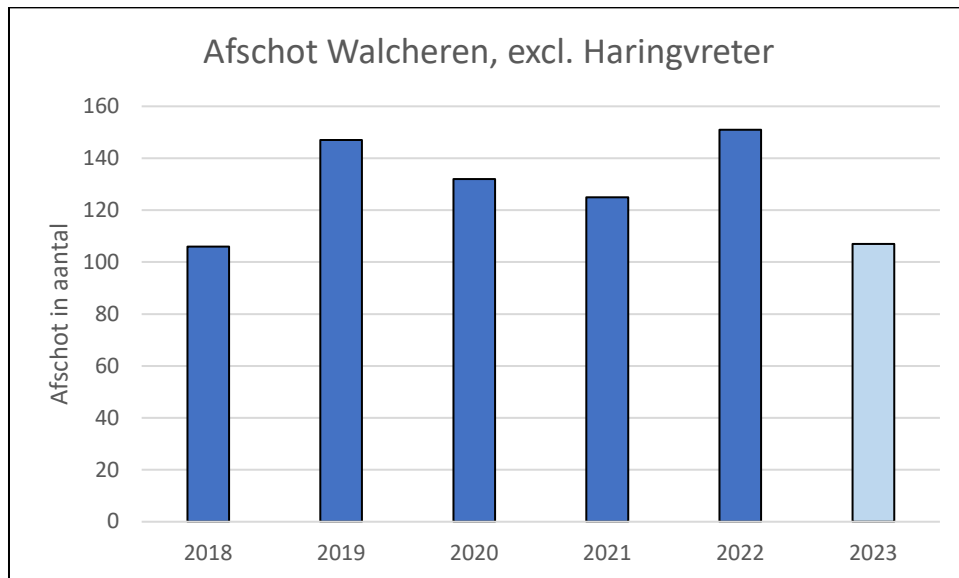
In onderstaande tabel is naar jaar en gewas de getaxeerde schade weergegeven.

	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
Aardappel	€ 3.597,00	€ 1.460,00	€ 4.513,41	€ 2.987,60	€ 8.812,26	€ 21.370,27
Appel					€ 41.886,64	€ 41.886,64
Bloemkool				€ 8.228,25		€ 8.228,25
Grasland			€ 111,20			€ 111,20
Groenten				€ 2.882,88		€ 2.882,88
Luzerne	€ 141,00					€ 141,00
Peer					€ 6.438,02	€ 6.438,02
Pompoen				€ 24.675,30		€ 24.675,30
Suikerbiet		€ 2.796,00	€ 3.004,95		€ 1.496,88	€ 7.297,83
Suikermais				€ 29.396,54		€ 29.396,54
Ui	€ 2.323,00					€ 2.323,00
	€ 6.061,00	€ 4.256,00	€ 7.629,56	€ 68.170,57	€ 58.633,80	€ 144.750,93

Tabel 1; tabellarisch overzicht van de landbouwschade door damherten in Zeeland

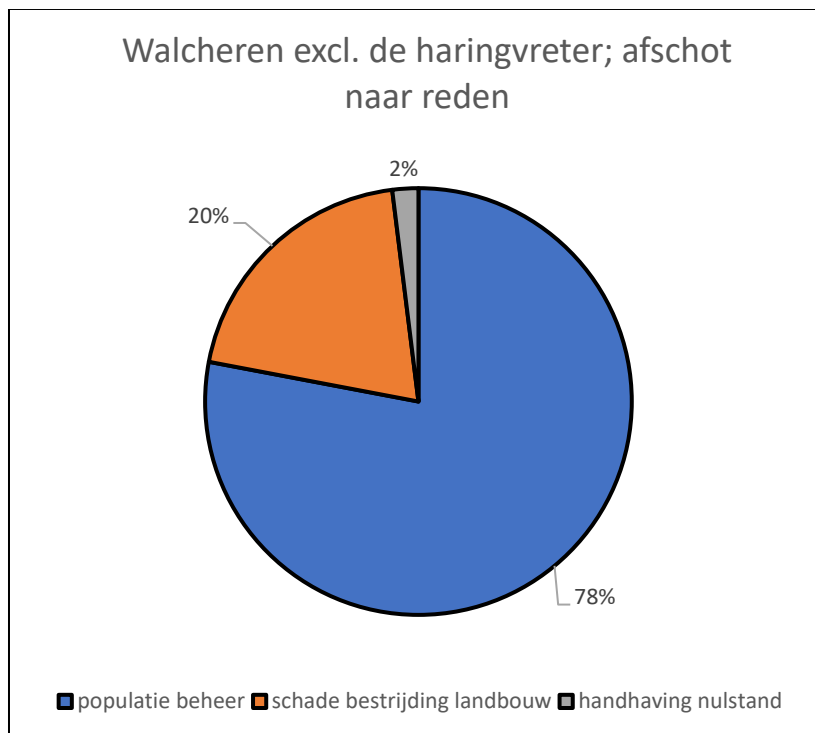
2.1.4 Het gepleegde afschot op Walcheren

Het afschot is op Walcheren, ondanks een groeiende populatie, licht afnemend tot stabiel (zie fig. 4).

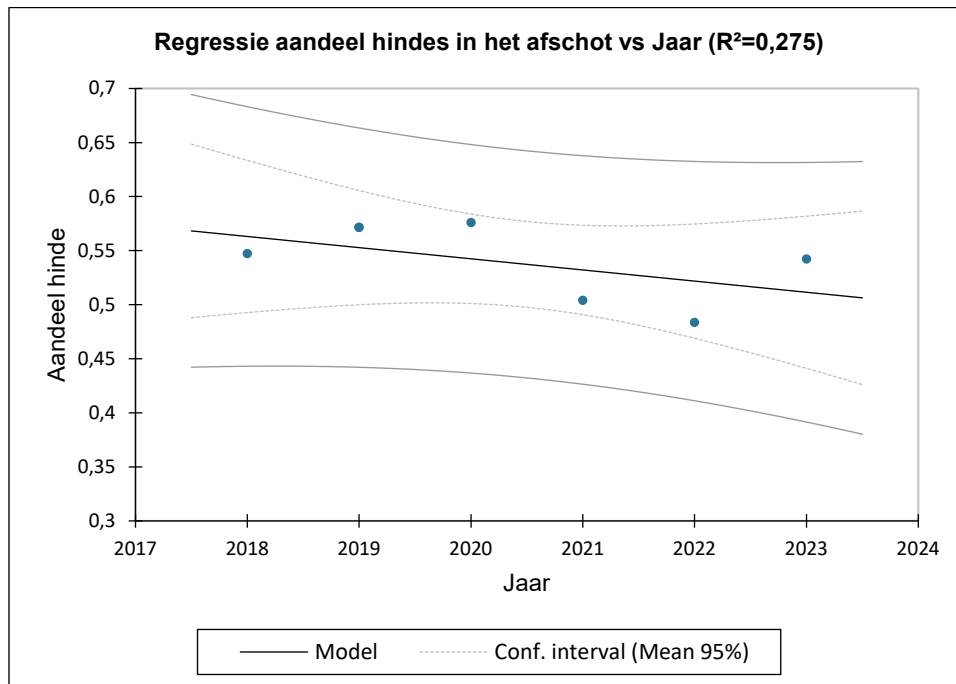
Figuur 4; Het gerealiseerde afschot in de WBE Walcheren. Het jaar 2023 is lichter gekleurd omdat dit jaar nog niet is afgerond.

Van alle afschot is circa 20% geregistreerd als afschot in het kader van het voorkomen van landbouwschade; het leeuwendeel (circa 80%) van het afschot is geregistreerd onder de noemer populatiebeheer (zie fig. 5). Het is niet bekend in hoeverre bij de uitvoerders bekend is dat het juist benoemen van de reden relevant is voor het beheer en de evaluatie daarvan.

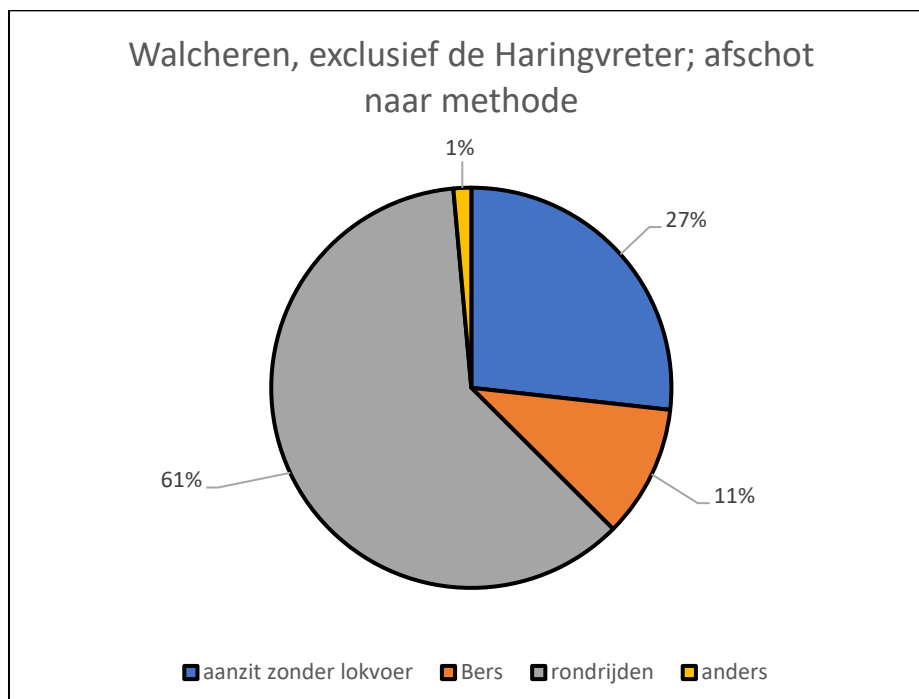
Figuur 5; De verdeling naar reden van afschot zoals geregistreerd in het FRS

Daarnaast lijkt op Walcheren sprake van een verschuiving van de geslachtsverhouding binnen het afschot: er lijkt een verschuiving plaats te vinden naar een zwaartepunt van het afschot onder de mannelijke dieren (zie fig. 6). Deze trend is echter statistisch niet significant, zodat uit moet worden gegaan van het feit dat het afschot tussen de geslachten stabiel is: gemiddeld bestaat 53% van het afschot uit vrouwelijke dieren.

Figuur 6; Ontwikkeling van het aandeel hinde binnen het afschot voor Walcheren

Op Walcheren wordt met name gebruik gemaakt van een drietal jachtmethodes (zie fig. 7): rondrijden (61%), aanzit zonder lokvoer (27%) en bersen (11%).

Figuur 7; De verdeling naar beheermethode zoals geregistreerd in het FRS

2.1.5 Conclusie Walcheren

Het afschot blijft achter bij de populatiegroei.

Het afschot is nagenoeg gelijkelijk verdeeld over de geslachten (53% hinds en 47% herten).

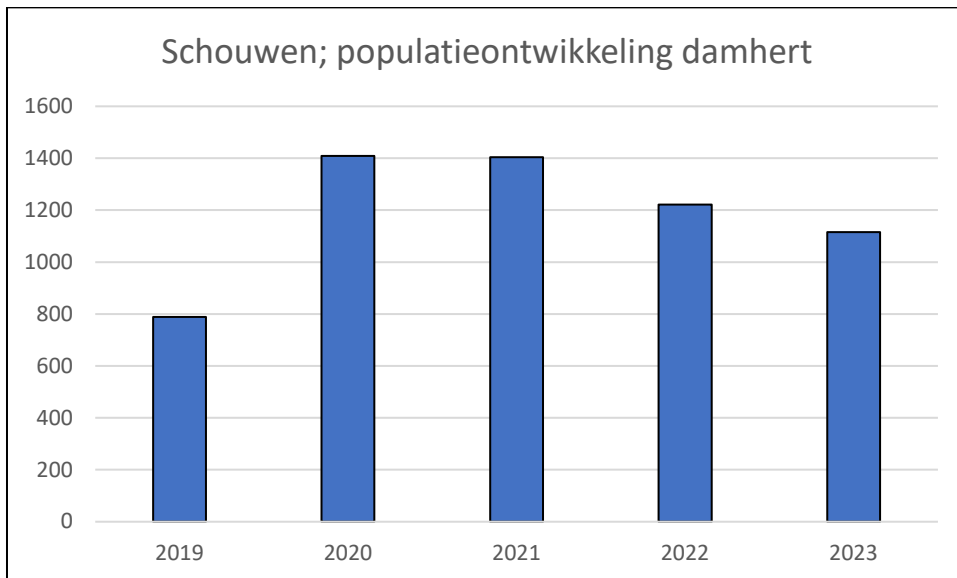
Het afschot wordt met name verricht door rond te rijden.

2.2 De Kop van Schouwen

2.2.1 De populatieontwikkeling op Schouwen

Op Schouwen is sprake van een afnemende populatie (zie fig. 8). Deze afname vindt plaats vanaf 2021.

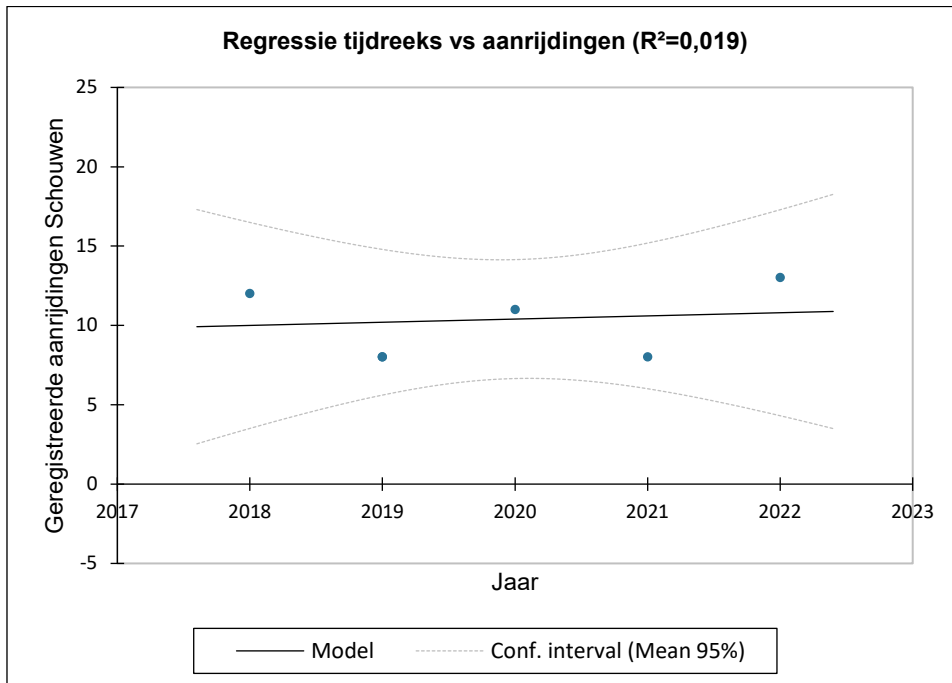
De populatie in de Kop van schouwen is nog niet op streefstand (325 damherten), maar bij een ongewijzigde manier van beheren moet de streefstand in de komende beheerperiode kunnen worden bereikt.

Figuur 8; De populatieontwikkeling van het damhert in het werkgebied van de WBE Schouwen

2.2.2 De verkeersveiligheid op Schouwen

Gemiddeld worden jaarlijks ruim 10 aanrijdingen met damherten gemeld op Schouwen (gemiddeld 1% van de getelde minimale populatie is betrokken bij een wildaanrijding; zie fig. 9)). Er is geen sprake van groei of krimp in de trend ($p=0,826$).

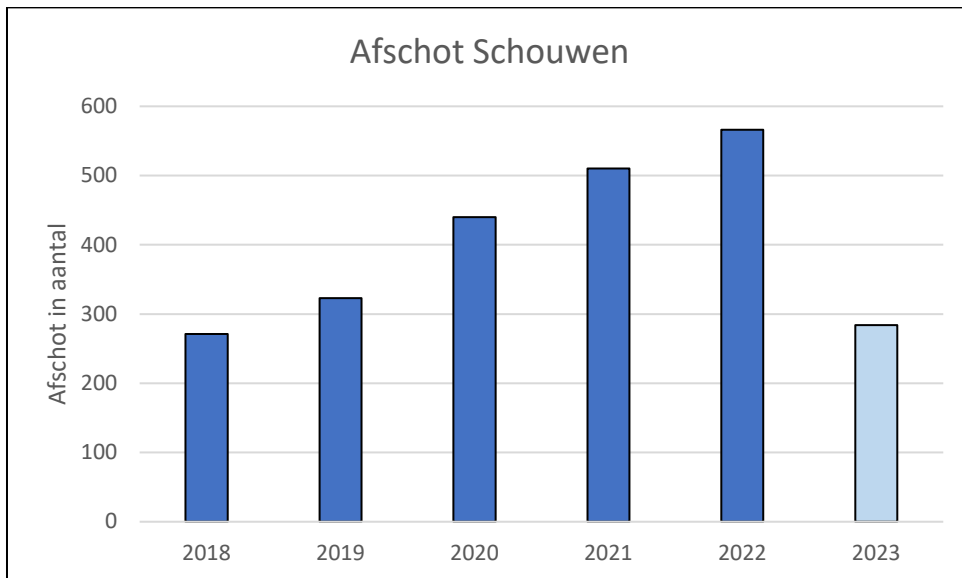
Figuur 9; Het gepleegde afschot over de periode 2017 - 2022. De getrokken lijn is de regressielijn; de gestippelde lijnen geven het betrouwbaarheidsinterval rond de regressielijn weer.

2.2.3 De landbouwschade op Schouwen

Op Schouwen is geen sprake van substantiële schade aan de landbouw.

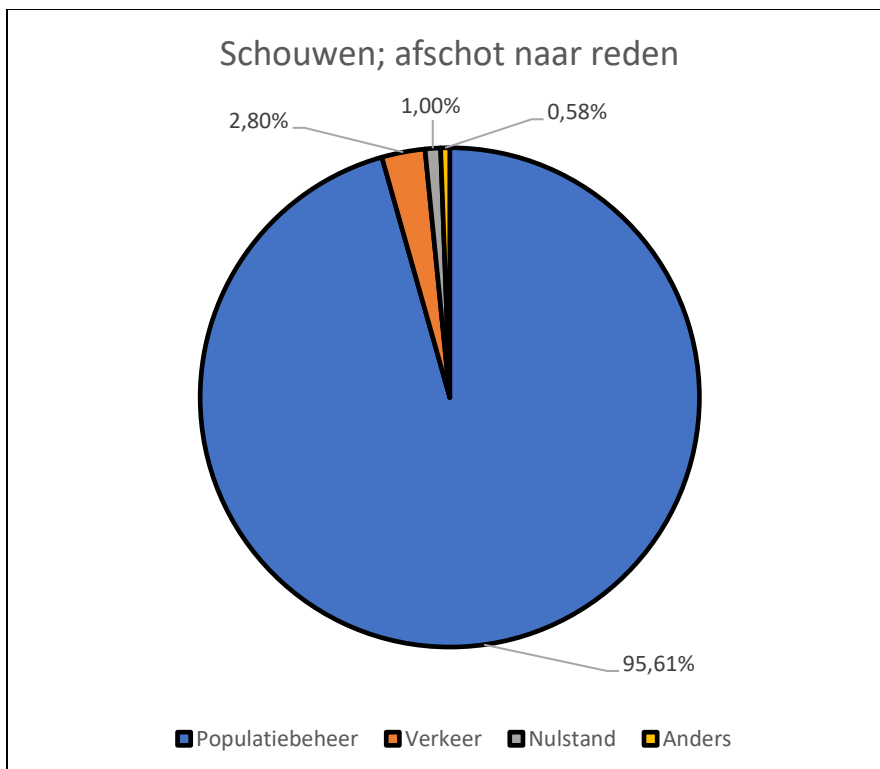
2.2.4 Het gepleegde afschot op Schouwen

Op Schouwen is er sprake van een structurele toename in het gerealiseerde afschot (zie fig. 10).

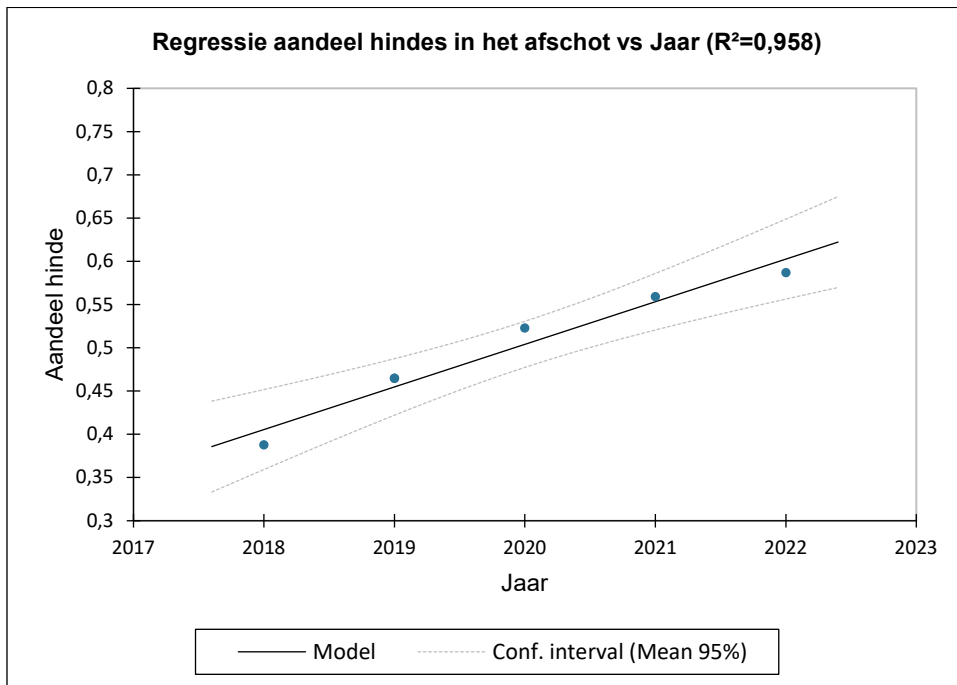
Figuur 10; Het gerealiseerde afschot in de WBE Schouwen. Het jaar 2023 is lichter gekleurd omdat dit jaar nog niet is afgerond.

Op Schouwen wordt ruim 95% van het afschot geregistreerd onder de noemer populatiebeheer; daarna komt afschot ten behoeve van de verkeersveiligheid met circa 3 % (zie fig. 11).

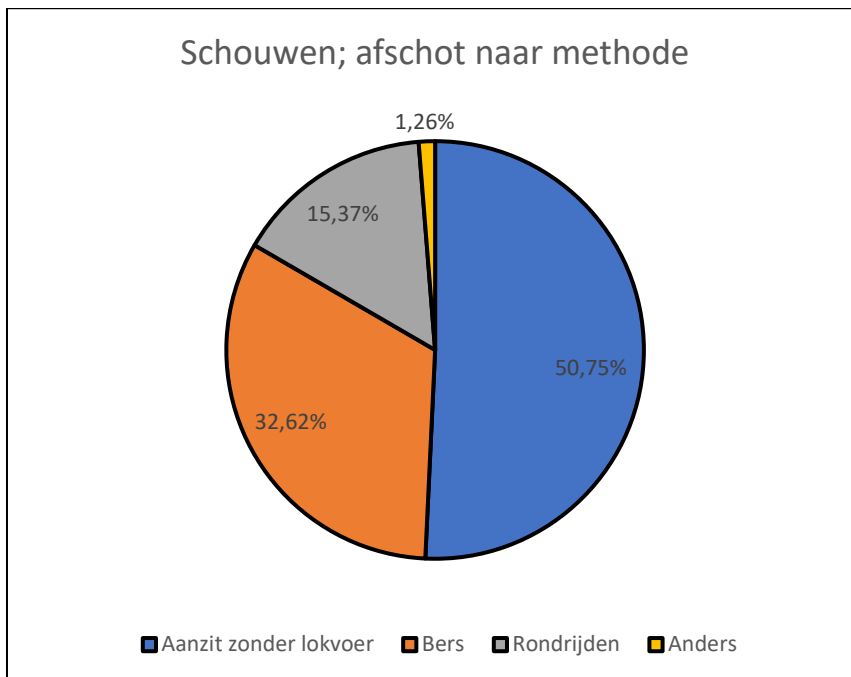
Figuur 11; De verdeling naar reden van afschot zoals geregistreerd in het FRS

Op Schouwen wordt in toenemende mate (bewust) ingezet op realisatie van het afschot binnen het vrouwelijke deel van de populatie (zie fig. 12). Deze trend is statistisch significant ($P=0,004$). Deze focus op het vrouwelijk deel van de populatie is bedoeld om de reproductie gericht terug te brengen.

Figuur 12; Ontwikkeling van het aandeel hinde binnen het afschot voor Schouwen

Op Schouwen wordt met name gebruik gemaakt van een drietal jachtmethodes: aanzitten zonder lokvoer (50,75%) bersen (32,62%) en rondrijden (15,37%; zie fig. 13).

Figuur 13; De verdeling naar beheermethode zoals geregistreerd in het FRS

2.2.5 Conclusie Schouwen

Het huidige afschot werkt toe naar een vermindering tot streefstand.

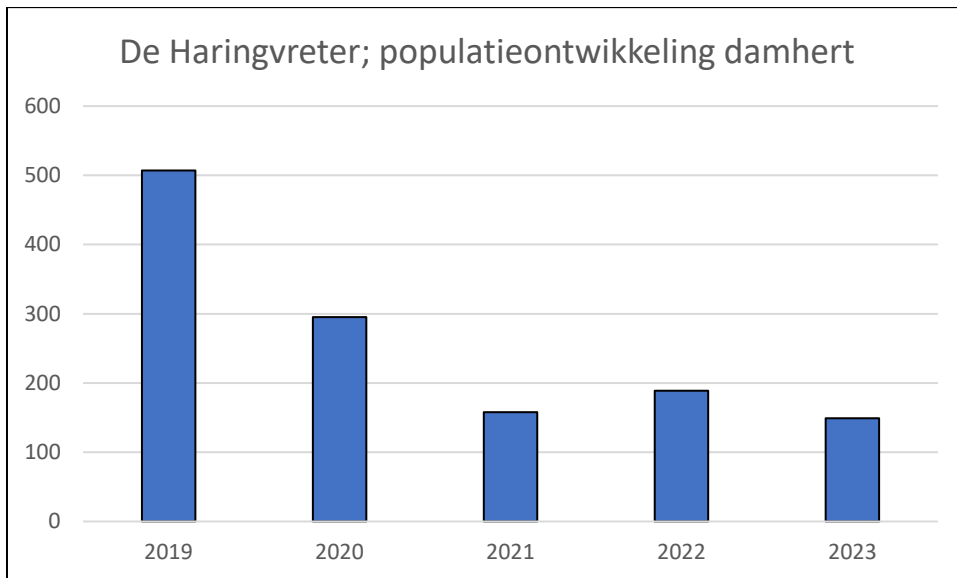
Het afschot is in toenemende mate gericht op het vrouwelijk deel van de populatie.

Het afschot wordt met name verricht door aan te zitten zonder lokvoer.

2.3 De Haringvreter

2.3.1 De populatie-ontwikkeling op de Haringvreter

De populatie damherten op de Haringvreter is door gericht afschot op streefstand gekomen (zie fig. 14).

Figuur 14; De populatieontwikkeling van het damhert op het eiland De haringvreter

In principe betekent dit dat er nu alleen nog beheerd hoeft te worden om de stand op peil te houden.

2.3.2 De verkeersveiligheid op de Haringvreter

Niet van toepassing

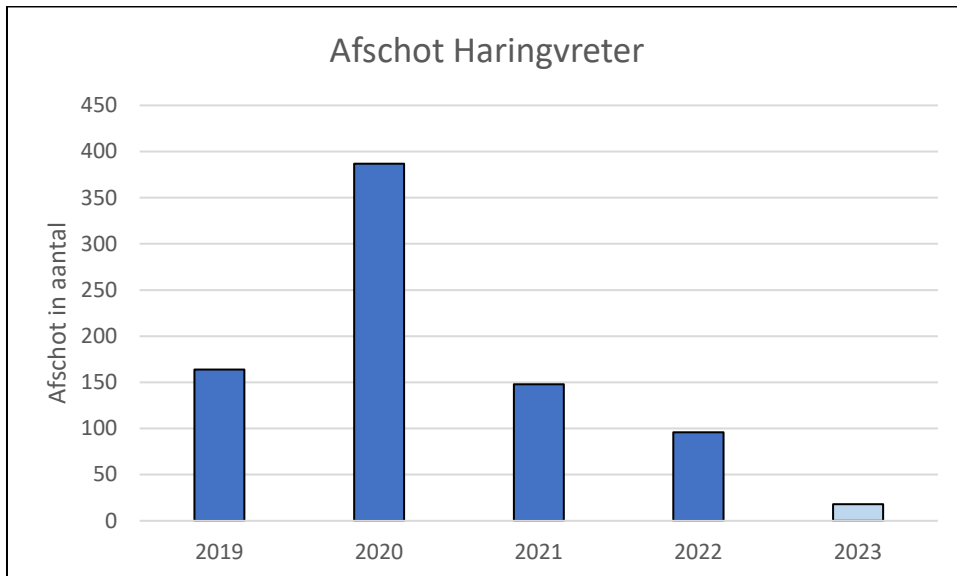
2.3.3 De landbouwschade op de Haringvreter

Niet van toepassing

2.3.4 Het gepleegde afschot op de Haringvreter

Op de Haringvreter is het afschot door het bereiken van de doelstand geminimaliseerd op de berekende aanwas (zie fig. 15).

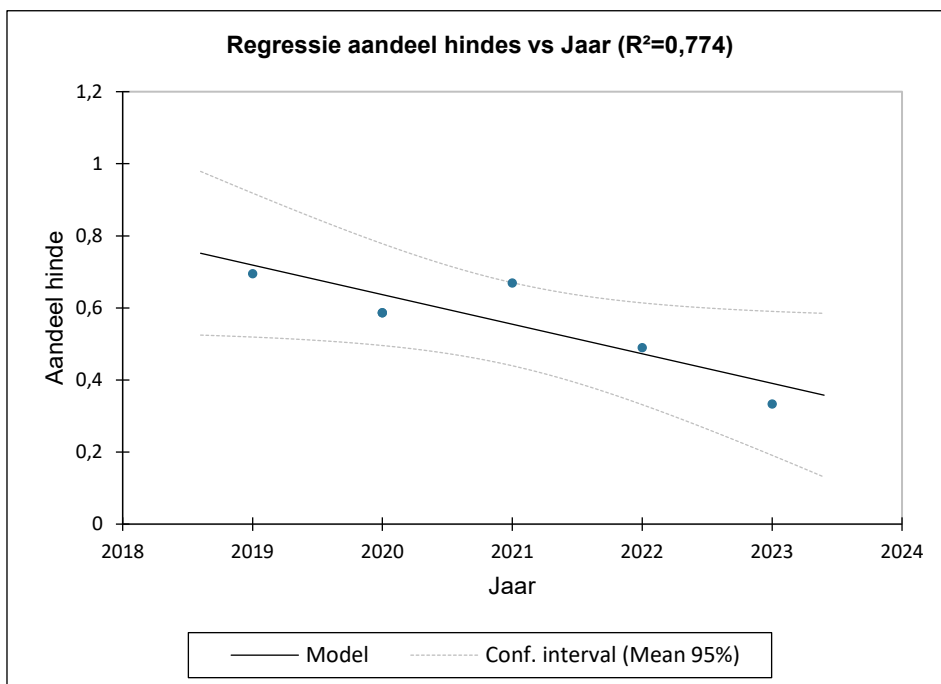
Alle afschot heeft plaatsgevonden onder de titel populatiebeheer.

Figuur 15; Het gerealiseerde afschot op de Haringvreter. Het jaar 2023 is lichter gekleurd omdat dit jaar nog niet is afgerond.

Nu de populatie op streefstand is, wordt gestreefd naar een 1:1 geslachtsverhouding, waardoor het aandeel mannelijke dieren nu toeneemt in het afschot (zie fig. 16).

Deze toename in het afschot binnen het mannelijke deel van de populatie is statistisch significant ($P=0,049$).

Figuur 16; Ontwikkeling van het aandeel hinde binnen het afschot op De Haringvreter

Op de Haringvreter wordt gebruik gemaakt van een tweetal jachtmethodes: bersen (57%) en aanzitten zonder lokvoer (43%; zie fig. 17).

Figuur 17; De verdeling naar beheermethode zoals geregistreerd in het FRS

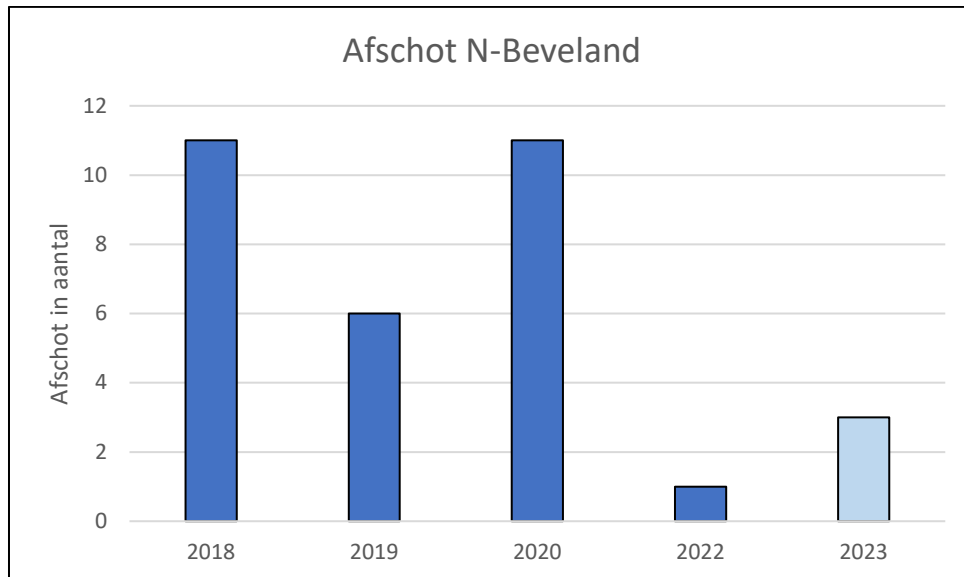
2.3.5 Conclusie de haringvreter

Door gericht afschot is de populatie damherten op de Haringvreter nu op streefstand.

Het afschot is nu gericht op het bereiken van een gelijke geslachtsverhouding en het op doelstand houden van de populatie.

2.4 overig gebied

In principe hoort het damhert niet buiten de manteling van de Walcheren, de Kop van Schouwen en de Haringvreter voor te komen. Echter, gezien de afschotregistratie komt het damhert inmiddels structureel voor in Noord-Beveland. Daarnaast is bekend dat het damhert inmiddels op meerdere plekken op Walcheren en Schouwen voorkomt, en ook regelmatig wordt gezien in het werkgebied van de WBE Wolphaartsdijk.

Figuur 18; Het gerealiseerde afschot op Noord-Beveland. Het jaar 2023 is lichter gekleurd omdat dit jaar nog niet is afgerond.

Verdere verbreiding van de soort is in de beheerperiode 2020- 2025 derhalve niet (te) voorkomen.

Reden hiervoor lijkt te zijn gelegen in het feit dat er geen daadwerkelijke en efficiënte invulling wordt gegeven aan het verwoorde nulstand beleid. Zie ook hetgeen hierover in hoofdstuk 3 is geschreven.

3 De kwalitatieve evaluatie

Om de evaluatie niet enkel te baseren op basis van kille cijfers, zijn er ook verschillende interviews gehouden met vertegenwoordigers van Staatbosbeheer, Natuurmonumenten, het Zeeuws Landschap, en de WBE's Schouwen en Walcheren. Daarin zijn de partijen gevraagd naar hun mening en ervaring met het faunabeheerplan, de ontheffingsvoorwaarden, de werkplannen, het beleid, de FBE en wat verder ter tafel kwam.

Het onderstaande is een weergave van de gesprekken die zijn gevoerd en vormen als zodanig geen mening of oordeel van de auteur.

3.1 De betrokken uitvoerders op Schouwen

Staatsbosbeheer (hierna: SBB) en Natuurmonumenten (hierna: NM) trekken sinds een drietal jaren samen op in het beheer van de damherten op Schouwen, en laten het beheer onder regie uitvoeren. Dat laatste betekent dat er tijdens het beheer altijd (SBB) of vrijwel altijd (NM) vertegenwoordigers van de organisaties aanwezig zijn tijdens het beheer. De vertegenwoordiger van de WBE weet nog niet zoveel van de praktijk van het damhertbeheer, maar heeft wel voldoende kennis om de vragen te beantwoorden.

Door alle partijen op Schouwen wordt het faunabeheerplan als goed werkbaar beschouwd en wordt het werken met werkplannen als prettig ervaren. Wel hebben de terreinbeherende organisaties het idee dat zij na de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming door het opheffen van de hoefdiercommissies minder direct betrokken zijn bij de totstandkoming van de werkplannen. Vanaf die tijd is de totstandkoming van de werkplannen als verantwoordelijkheid bij de WBE's neergelegd. De situatie zoals die was onder de Flora en faunawet werd door SBB en NM als prettiger ervaren. Ook zien de terreinbeherende organisaties het liefst dat beheer in termen van geslachtsverhouding en leeftijd meer wordt geborgd in het faunabeheerplan in plaats van in de werkplannen.

Wat door alle partijen als onwenselijk wordt beschouwd is dat er in de praktijk geen invulling wordt gegeven aan het nulstand beheer: als er damherten buiten het leefgebied en de voorkeurszone lopen wordt geen ontheffing verleend, waardoor er nu een verdere verbreiding van het damhert over Schouwen-Duiveland plaatsvindt. Dit is volgens hen strijdig met het in het faunabeheerplan geformuleerde nulstand beleid. De roep is om nu daadwerkelijk werk te maken van het nulstandbeheer en het nulstandsgebied vanwege de verdere verbreiding van het damhert uit te breiden tot heel Zeeland buiten de leefgebieden en de voorkeurszones.

Wel wordt volgens de terreinbeherende organisaties door een ongebreideld afschot binnen de voorkeurzone en het nulstandgebied in het mannelijke deel van de populatie, het beheer in de leefgebieden moeilijker.

De waterschapsgronden zijn ondergebracht bij de WBE; deze ervaart dit als prettig en goed werkbaar.

De ontheffingsvoorwaarden worden door alle partijen als afdoende beschouwd.

Wel zouden de terreinbeherende organisaties graag zien dat ingeval van een stagnerend afschot de beheerperiode wordt uitgebreid tot 15 maart.

Ten aanzien van de registratie in het Fauna Registratie Systeem (FRS) geldt dat de TBO's geen inzicht hebben op WBE-niveau, terwijl ze dit wel wenselijk achten als onderdeel van integraal beheer. Voor de WBE-secretaris geldt dat deze uit hoofde van zijn functie wel inzicht heeft op WBE-niveau.

Het samenwerken met de FBE wordt door alle partijen als prettig en constructief beschouwd.

De terreinbeherende organisaties zouden graag weer een hoefdiercommissie ingesteld zien worden; hiermee zou de transparantie van telling en beheer beter worden geborgd.

Tijdens de telling worden ook onafhankelijke derden uitgenodigd om transparantie tijdens het tellen te bewerkstelligen.

De terreinbeherende organisaties zien een vaste streefstand liever omgezet worden in een streef-bandbreedte van 350 tot 600 dieren.

Ook zouden de terreinbeherende organisaties graag zien dat een verplichte aantoonbare deskundigheid van de uitvoerders in het faunabeheerplan wordt geborgd.

3.2 De betrokken uitvoerders op Walcheren

Op Walcheren zien de terreinbeherende organisatie (het Zeeuws Landschap) en de WBE graag dat in het faunabeheerplan meer rekening wordt gehouden met het feit dat de voorjaarsstelling een (ernstige) onderschatting is van de werkelijke situatie.

Door de hoge jachtdruk vindt een hoge dispersie plaats naar andere delen van het eiland, waardoor vervolgens bij uitblijven van invulling het nulstand beheer het damhert op steeds meer plekken gaat voorkomen.

De onderlinge samenwerking van de uitvoerders / uitvoerende organisaties wordt als zeer belangrijk gezien. De huidige samenwerking wordt als prettig ervaren.

De in het faunabeheerplan genoemde streefstand van 80 dieren wordt als te laag beschouwd. Veel liever zag men een streefstand van 150 dieren.

Bij achterblijven van het afschot bij particuliere eigenaren vervult de terreinbeherende organisatie het daardoor resterende afschot in haar eigen gebied. Dit wordt eigenlijk als niet wenselijk beschouwd omdat de jachtdruk daardoor lokaal onnodig hoog wordt.

In de voorkeurszone zitten meer herten dan hinds zodat daar ook meer mannelijke dieren dan verwacht worden geschoten. Dit komt de geslachtsverhouding in het leefgebied niet ten goede.

Het samenwerken met de FBE wordt als prettig ervaren.

Op Walcheren geldt een toonplicht voor alle geschoten damherten.

De geluidsdemper wordt als welkome aanvulling gezien bij het beheer; helaas kan (nog) niet iedereen gebruik maken van een geluidsdemper omdat de screeningsautoriteit Justis daarin beslist en niet de korpschef of provincie.

Er worden geen problemen ondervonden bij het registreren in FRS.

Ten aanzien van de ontheffingsvoorwaarden zou men graag zien dat er een mogelijkheid komt om bij belangrijke schade ook na zonsondergang afschot te mogen plegen. Voor het reguliere beheer wordt dit niet noodzakelijk geacht.

Op Walcheren wordt op een andere manier geteld dan op Schouwen. Tijdens de telling worden ook onafhankelijke derden uitgenodigd om transparantie tijdens het tellen te bewerkstelligen.

3.3 De uitvoerder van de Haringvreter

De beheerder van de haringvreter is tevreden met het faunabeheerplan.

Het registreren in FRS levert geen probleem op, maar de terreinbeheerder zou graag zien dat zij ook inzicht krijgen in het afschot van de hele WBE omdat het damhertbeheer eigenlijk integraal en afgestemd zou moeten gebeuren.

Ook ziet de beheerder graag dat de populatie damherten op de Haringvreter niet als een gesloten en geïsoleerde populatie wordt beschouwd, maar gewoon als wat ze is: een meta-populatie die uitwisselt met de populatie op Walcheren en Beveland en dientengevolge als zodanig zou moeten worden beschouwd.

De beheerder zou graag zien dat er nu ook invulling gaat worden gegeven aan een nulstand beheer. Zo zit het damhert inmiddels al in Vrouwenpolder, het Veerse bos, de Goudplaat en de Schotsman, terwijl daar volgens de beheerder niet kan worden beheerd. Verdere verbreiding wordt zo niet voorkomen, maar eerder nog gestimuleerd.

De beheerder is positief over de FBE en stelt dat de beheerder daar alle begrip en medewerking krijgt. Enige discussiepunt met de FBE is de telling en telmethodiek van het damhert op de Haringvreter. Volgens de beheerder is vanwege de eilandpositie van de Haringvreter een nauwkeurigere schatting van het aantal dieren te maken dan volgens de standaard methodiek die elders op Walcheren wordt gebruikt. De beheerder zou graag zien dat het beheer daarop wordt gebaseerd, en niet op de MNA (minimum Number Alive) methode.

De werkplannen worden als goed werkbaar beschouwd.

De beheerder heeft als doelstand voor de Haringvreter liever een lagere stand dan de nu vastgestelde 150 dieren. Voordeel is dat het beheer dan makkelijker is, terwijl voor de

levensvatbaarheid voor de populatie niet gevreesd hoeft te worden omdat genetische erosie door uitwisseling met damherten op de rest van Walcheren wordt voorkomen.

4 Conclusies

Bij ongewijzigd beheer zal de populatie damherten op Schouwen naar alle waarschijnlijkheid in de komende beheerperiode op streefstand komen. Voor Walcheren geldt dat het afschot ten opzichte van de populatiegroei achterblijft en de populatie nog steeds toeneemt. De populatie damherten op het eiland de Haringvreter is inmiddels op streefstand.

Zowel op Schouwen als Walcheren zijn er jaarlijks gemiddeld 10 geregistreerde damherten betrokken bij wildaanrijdingen.

Op Walcheren is sprake van schade door damherten aan de landbouw.

Het faunabeheerplan wordt door alle partijen als goed werkbaar beschouwd, maar er bestaat bij de terreinbeherende organisaties wel de wens om in het komende faunabeheerplan een hogere streefstand te formuleren. Uitzondering hierop is het eiland de Haringvreter waar een lagere stand voor wordt gevraagd. De TBO's op Schouwen zouden qua streefstand graag werken binnen een bandbreedte van 350 – 600 dieren, Walcheren ziet graag een streefstand van 150 dieren, en de beheerder van de Haringvreter ziet liever dat de populatie aldaar als onderdeel van de grotere populatie op Walcheren wordt gezien, waardoor een lagere streefstand op het eiland mogelijk wordt.

De werkplannen worden als goed werkbaar beschouwd, al betreuren de terreinbeherende organisaties wel dat na de implementatie van de Wet natuurbescherming de hoefdiercommissies zijn opgeheven.

Het werken met de FBE wordt door alle participanten als prettig en constructief ervaren.

Het uitblijven van invulling van het nulstand beheer wordt als problematisch ervaren omdat verdere uitbreiding van de soort zo niet kan worden voorkomen.

De registratie van het afschot in het FRS is geen probleem. Wel zouden Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten in het kader van integraal beheer graag inzicht willen hebben op het afschot binnen de gehele WBE.

Op Walcheren, Schouwen en de Haringvreter wordt op verschillende manieren geteld.

5 Advies

In algemene zin kan worden gesteld dat het beleid ten aanzien van het nulstandbeheer niet bij iedereen even goed bekend is. Geadviseerd wordt om daar als FBE naar de uitvoerende partijen nogmaals uitleg en duiding over te geven.

Ook wordt geadviseerd om de uitvoerende partijen ten aanzien van de door hen gemaakte opmerkingen over de streefstanden te melden dat zulks pas aan de orde is bij het op- en vaststellen van het nieuwe faunabeheerplan. De vertegenwoordigers van de partijen kunnen hun visie en argumenten dan inbrengen bij de FBE.

5.1 Schouwen

Zet het ingezette beheer minimaal op dezelfde wijze voort, maar probeer de terreinbeherende organisaties meer te betrekken bij de totstandkoming van de werkplannen. De FBE wordt geadviseerd om de uitvoerende partijen tijdig bij elkaar te roepen om de werkplannen op te stellen en daar als FBE ook meer het voortouw in te nemen.

Houd een gemiddeld aantal aanrijdingen met damherten van 10 stuks aan als baseline.

Geef invulling aan het nulstand beleid; het huidige beleid dat (nagenoeg) geen afschot buiten het leefgebied en de voorkeurzone wordt toegestaan lijkt immers strijdig met de beheerdoelen uit het fauna beheerplan. Verdere verbreiding van het damhert kan anders niet worden gestopt of voorkomen.

5.2 Walcheren

Om de streefstand op Walcheren te bereiken zal (veel) meer afschot moeten worden gerealiseerd, waarbij de focus hoort te liggen op afschot binnen het vrouwelijke deel van de populatie. Afschot binnen het mannelijke deel van de populatie is veel minder efficiënt.

Overweeg om vanwege eerdergenoemde redenen ook op Walcheren weer een hoefdiercommissie.

Houd een gemiddeld aantal aanrijdingen met damherten van 10 stuks aan als baseline.

Geef voorlichting over het vigerende nulstand beleid.

5.3 De Haringvreter

Continueer het huidige beheer op de Haringvreter.

Beschouw de populatie damherten op de Haringvreter als een meta-populatie van de gehele populatie op Walcheren. Van deze populatie is het immers bekend dat ze onderling uitwisselen. Hierdoor kan de gunstige staat van instandhouding anders worden beschouwd, en daarmee ook de streefstand die nu geldt voor de Haringvreter.